

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

JULIANE KOKOTT

przedstawiona w dniu 24 listopada 2005 r.¹

I — Wprowadzenie

1. W niniejszej sprawie Corte d'Appello di Cagliari zwraca się do Trybunału z wnioskiem o dokonanie wykładni art. 36 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (zwanej dalej „konwencją brukselską” lub „konwencją”)². W szczególności chodzi o kwestię, czy w przypadku braku doręczenia lub nieprawidłowego doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonałość również znajomość treści tego postanowienia może spowodować rozpoczęcie biegu terminu przewidzianego w art. 36 konwencji.

¹ — Język oryginalny: niemiecki.

² — Konwencja z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, str. 32), zmieniona Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, str. 1 i — tekst zmieniony — str. 77), Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, str. 1) oraz Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, str. 1). Zobacz również wersję jednolitą z dnia 26 stycznia 1998 r. (Dz.U. C 27, str. 1).

II — Ramy prawne

A — *Konwencja brukselska*

2. Zgodnie z art. 26 konwencji orzeczenia wydane w jednym umawiającym się państwie są uznawane w innych umawiających się państwach bez potrzeby przeprowadzenia specjalnego postępowania.

3. Artykuły 27 oraz 28 konwencji zawierają zamknięty katalog względów, które prowadzą do odmowy uznania. Zgodnie z art. 27 pkt 2 konwencji orzeczenia nie uznaje się m.in.,

„jeżeli pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono w należyty sposób pisma wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty tej konwencji poniżej].

4. Zgodnie z art. 31 konwencji orzeczenia wydane w jednym umawiającym się państwie i w tym państwie wykonywalne będą wykonywane w innym umawiającym się państwie, jeżeli ich wykonalność w nim zostanie stwierdzona na wniosek uprawnionego. Zgodnie z art. 34 konwencji sąd rozpoznający wniosek wydaje orzeczenie bez umożliwienia dłużnikowi złożenia jakiegokolwiek oświadczenia w tym stadium postępowania.

5. Zgodnie z art. 35 konwencji o orzeczeniu wydanym po rozpoznaniu wniosku o stwierdzenie wykonalności właściwy urządnik sądowy niezwłocznie zawiadamia wierzyciela, w formie przewidzianej przez prawo państwa wykonania. Zgodnie z art. 40 konwencji od postanowienia o oddaleniu wniosku wierzycielowi przysługuje środek zaskarżenia.

6. Artykuł 36 konwencji określa środek zaskarżenia przysługujący dłużnikowi w następujący sposób:

„Jeżeli zezwolono na wykonanie, dłużnik może wnieść środek zaskarżenia w ciągu miesiąca od doręczenia orzeczenia.

na wykonanie, termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące i biegnie od dnia doręczenia tego orzeczenia dłużnikowi, osobiście lub pod jego adresem. Przedłużenie tego terminu z powodu dużej odległości jest wyłączone”.

7. Zgodnie z art. 37 konwencji określony w art. 36 środek zaskarżenia należy wnieść we Włoszech do „corte d'appello”. Zgodnie z brzmieniem art. 39 konwencji egzekucja z majątku dłużnika nie może wykraczać poza działania zmierzające do udzielenia zabezpieczenia, o ile biegnie jeszcze termin do wniesienia środka zaskarżenia określony w art. 36 oraz o ile nie rozstrzygnięto w przedmiocie tego środka.

B — *Prawo krajowe*

8. Zgodnie z art. 143 Codice di Procedura Civile (włoskiego kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „CPC”) doręczenia osobom, których miejsce zamieszkania nie jest znane, dokonuje się poprzez złożenie przez woźnego sądowego kopii aktu w urzędzie gminy ostatniego miejsca zamieszkania tych osób i wywieszenie drugiej kopii aktu na tablicy ogłoszeń urzędowych wyżej wymienionego woźnego.

9. Zgodnie z wyjaśnieniami sądu krajowego złożenie aktu w urzędzie gminy i wywieszenie na tablicy ogłoszeń urzędowych stanowią

Jeżeli dłużnik ma miejsce zamieszkania w umawiającym się państwie innym niż to, w którym wydano orzeczenie o zezwoleniu

w świetle orzecznictwa Corte Suprema di Cassazione istotne przesłanki doręczenia, a zatem wobec niedokonania tych czynności akt uważa się za niedoręczony³. Zgodnie z orzecznictwem Corte Suprema di Cassazione doręczenie określone w art. 143 CPC jest ponadto „bezskuteczne, jeżeli woźny sądowy nie zawarł w protokole doręczenia informacji o poszukiwaniach i ustaleniach poczynionych celem odnalezienia miejsca zamieszkania adresata”⁴.

Jednakże wniesienie sprzeciwu jest niedopuszczalne po upływie dziesięciodniowego terminu liczonego od podjęcia pierwszej czynności wykonawczej”.

III — Stan faktyczny i pytania prejudycjalne

10. Przepisy art. 633–659 CPC odnoszące się do postępowania nakazowego zawierają w art. 650 CPC przepis dotyczący sprzeciwu przeciwko nakazowi zapłaty złożonego po upływie terminu⁵. Artykuł 650 CPC stanowi:

11. Wyrokiem zaocznym z dnia 14 września 1993 r., wydanym w postępowaniu głównym, Arrondissementsrechtbank Den Haag (Niderlandy) zasądził od Gaetana Verdolivy, zamieszkałego we Włoszech, na rzecz spółki J.M. Van der Hoeven BV (zwanej dalej „Van der Hoeven”), z siedzibą w Niderlandach, kwotę 365 000 NLG z tytułu dostawy i montażu szklarni.

„Pozwany w postępowaniu nakazowym może wnieść sprzeciw przeciwko nakazowi zapłaty także po upływie terminu wyznaczonego w nakazie zapłaty, jeżeli wykaże, że nie mógł się z nim zapoznać w odpowiednim czasie z powodu nieprawidłowości w doręczeniu, nastąpienia przypadkowego zdarzenia lub siły wyższej.

12. W dniu 24 maja 1994 r. Corte d’Appello di Cagliari stwierdził wykonalność powyższego orzeczenia na terytorium Republiki Włoskiej, zezwalając na zajęcie tytułem zabezpieczenia u G. Verdolivy kwoty do wysokości 220 mln ITL.

[...]

13. Pierwsza próba doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność na adres G. Verdolivy w Capoterra nie powiodła się, bowiem (zgodnie z brzmieniem protokołu doręczenia z dnia 14 lipca 1994 r.), „choć zameldowany pod tym adresem, w rzeczywistości wyprowadził się on ponad rok wcześniej”.

3 — Wyrok Corte Suprema di Cassazione nr 3527 z dnia 25 czerwca 1979 r.

4 — Wyroki: nr 3799 z dnia 2 maja 1997 r. oraz nr 4120 z dnia 14 maja 1990 r.

5 — Nakaz zapłaty stanowi orzeczenie sądowe wydawane, przy spełnieniu określonych przesłanek, bez przeprowadzenia postępowania kontradyktoryjnego. Przeciwko nakazowi zapłaty można wnieść sprzeciw w terminie czterdziestu dni od jego doręczenia, którego skutkiem jest przeprowadzenie postępowania kontradyktoryjnego.

14. Jak wynika z treści protokołu doręczenia z dnia 27 lipca 1994 r., następnie przystąpiono do doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność zgodnie z art. 143 włoskiego kodeksu postępowania cywilnego. Zgodnie z protokołem doręczenia „ze względu na to, że adresata nie można było odnaleźć pod podanym adresem, zgodnie z art. 143 kodeksu postępowania cywilnego, kopia [postanowienia] została złożona w urzędzie gminy, a druga kopia została wywieszona na tablicy ogłoszeń urzędowych [tego] woźnego sądowego”.

15. Jako że G. Verdoliva nie wniósł sprzeciwu w trzydziestodniowym terminie od dnia doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność, Van der Hoeven przystąpiła do egzekucji wyroku, wstępując do toczącego się już przeciwko G. Verdolivie postępowania egzekucyjnego.

16. W dniu 4 grudnia 1996 r. G. Verdoliva wniósł do Tribunale Civile di Cagliari środek zaskarżenia przeciwko wykonaniu niderlandzkiego wyroku, podnosząc niezgodność z prawem wykonania ze względu na naruszenie postanowień konwencji brukselskiej w związku z brakiem stwierdzenia wykonalności orzeczenia przez sąd włoski. Ponadto podniósł on, że niderlandzki wyrok zaoczny nie może zostać uznany ze względu na naruszenie postanowienia art. 27 pkt 2 konwencji. Na dalszym etapie postępowania podniósł on zarzut braku doręczenia postanowienia Corte d'Appello di Cagliari stwierdzającego wykonalność, bowiem akt ten, wbrew treści protokołu o doręczeniu, nie został jego zdaniem złożony w urzędzie gminy Capoterra. G. Verdoliva wywodził, że — wobec braku doręczenia — nie rozpoczął

się biegu terminu określonego w art. 36 konwencji.

17. Wyrokiem z dnia 7 czerwca 2002 r. Tribunale di Cagliari oddalił środek zaskarżenia oraz wniesione w jego ramach powództwo dotyczące nieprawdziwości treści protokołu o doręczeniu. Sąd uznał, że środek zaskarżenia został wniesiony po upływie terminu. Sąd wywodził, że bieg trzydziestodniowego terminu na wniesienie środka zaskarżenia — podobnie jak w postępowaniu nakazowym na podstawie art. 650 CPC — rozpoczął się najpóźniej z dniem podjęcia pierwszej czynności wykonawczej i uznał, że w niniejszej sprawie środek zaskarżenia wniesiony został bezsprzecznie po upływie tego terminu.

18. G. Verdoliva wniósł od tego orzeczenia apelację do Corte d'Appello di Cagliari i uzupełnił swoje argumenty, podnosząc, że woźny sądowy uchybił swoim obowiązkom urzędowym, nie ustalając przed przystąpieniem do doręczenia zgodnie z art. 143 CPC, czy adresata rzeczywiście nie można było odnaleźć.

19. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Corte d'Appello argumentuje, że postanowienie stwierdzające wykonalność stanowi tytuł wykonawczy dopiero po upływie trzydziestodniowego terminu. Stąd w przedmiotowej sprawie brak byłoby tytułu wykonawczego w sytuacji, gdyby postanowienie stwierdzające wykonalność nie zostało skutecznie doręczone, a termin nie rozpoczął biegu.

20. Ponadto Corte d'Appello wskazuje na to, iż dla stron postępowania nie stanowi kwestii spornej okoliczność, że przynajmniej w trakcie postępowania w pierwszej instancji wnoszący apelację powziął wiedzę o postanowieniu stwierdzającym wykonalność, które sam przedłożył sądowi w dniu 20 czerwca 1998 r. Sąd wskazuje, że od tego czasu wnoszący apelację nie wniósł środka zaskarżenia przeciwko temu postanowieniu.

w tym przepisie, a jeśli nie, to czy należy rozumieć, że konwencja brukselska ogranicza sposoby dowiedzenia się o treści postanowienia stwierdzającego wykonalność?”.

IV — Argumenty uczestników postępowania

21. W takich okolicznościach sprawy Corte d'Appello zwraca się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania dotyczące wykładni art. 36 konwencji:

22. W postępowaniu uwagi pisemne przedstawili G. Verdoliva, rząd włoski oraz Komisja Wspólnot Europejskich.

„1) Czy konwencja [brukselska] tworzy autonomiczne pojęcie »wiedzy o czynnościach sądowych«, czy też odsyła do przepisów krajowych?

23. G. Verdoliva stoi na stanowisku, że powzięcie wiedzy nie zastępuje doręczenia przewidzianego w art. 36 konwencji. Jest on zdania, że prawo do obrony należy uznać za poszanowane tylko w takim przypadku, gdy dłużnik ma możliwość powzięcia wiedzy w drodze doręczenia dokonanego zgodnie z prawem. Samo przypuszczenie, że [dłużnik] powziął wiedzę o postanowieniu stwierdzającym wykonalność nie jest wystarczające. G. Verdoliva podnosi, że wobec braku skutecznego doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność zagranicznego wyroku doręczenie należy uznać za niebyłe w sensie prawnym, a zatem że brak jest jakiegokolwiek tytułu wykonawczego uprawniającego do wykonania zagranicznego orzeczenia⁶.

2) Czy z przepisów konwencji [brukselskiej], a w szczególności z [jej] art. 36 można wywieść, że doręczenie postanowienia stwierdzającego wykonalność, o którym mowa w konwencji [w ww. artykule], może zostać dokonane poprzez doręczenie zastępcze?

3) Czy znajomość treści postanowienia stwierdzającego wykonalność, w przypadku braku jego doręczenia lub doręczenia nieprawidłowego, powoduje jednak, że biegnie termin przewidziany

⁶ — G. Verdoliva odwołuje się tu do wyroków: z dnia 3 lipca 1990 r. w sprawie 305/88 Lancray, Rec. str. I-2725, z dnia 12 listopada 1992 r. w sprawie C-123/91 Minalmet, Rec. str. I-5661 oraz z dnia 11 sierpnia 1995 r. w sprawie C-432/93 SISRO, Rec. str. I-2269.

24. Rząd włoski wskazuje na wstępie, że pojęcie doręczenia w art. 36 konwencji należy rozumieć w sensie ściśle „techniczoprocesowym”, tzn. w sensie formalnym, co wynika m.in. z tego, że brzmienie art. 36 konwencji w języku włoskim przewiduje jedynie możliwość „*notificazione*”, podczas gdy pozostałe przepisy konwencji dopuszczają ponadto również zwykłe „*comunicazione*”. Jak wskazuje dalej rząd włoski, ze względu na to, że sama konwencja nie zawiera definicji pojęcia formalnego doręczenia, pojęcie to może być interpretowane tylko w oparciu o prawo procesowe danego wezwanego państwa wykonania. Zasada ta stosuje się także do pojęcia powzięcia wiedzy.

25. W przedmiocie drugiego i trzeciego pytania sądu odsyłającego rząd włoski stoi na stanowisku, iż konwencja nie dopuszcza żadnej innej możliwości formalnego doręczenia. W związku z tym, że w przedmiocie pojęcia formalnego doręczenia konwencja odsyła do krajowego porządku prawnego, zatem do kompetencji sądu krajowego należy rozstrzygnięcie, czy zgodnie z mającym zastosowanie prawem procesowym, zwykłej znajomości treści postanowienia stwierdzającego wykonalność należy przypisać skutek prawny odpowiadający formalnemu doręczeniu. Jak podnosi dalej rząd włoski, podstawowy wymóg poszanowania prawa do obrony może zostać uwzględniony w ramach rozstrzygnięcia tej kwestii przez sąd krajowe.

26. Pierwsze pytanie prejudycjalne Komisja rozumie w ten sposób, że sąd odsyłający pragnie ustalić, czy przesłanką doręczenia

w art. 36 konwencji jest faktyczne powzięcie przez dłużnika wiedzy o postanowieniu stwierdzającym wykonalność. Komisja przyznaje przy tym, że konwencja nie harmonizuje krajowych systemów doręczania. Komisja wskazuje, że celem art. 20, 27 oraz 36 konwencji jest jednak całościowa ochrona prawa do obrony we wszystkich stadiach postępowania zarówno w państwie pochodzenia orzeczenia, jak i w państwie jego wykonania⁷. Komisja podnosi, że do osiągnięcia tego celu powinny zmierzać również krajowe przepisy dotyczące doręczeń.

27. Komisja proponuje udzielenie na pierwsze pytanie prejudycjalne odpowiedzi, że doręczenie w rozumieniu konwencji co do zasady nie wymaga osobistego oraz faktycznego powzięcia przez adresata wiedzy o postanowieniu stwierdzającym wykonalność, o ile w późniejszej fazie postępowania adresat ma możliwość powołania się na brak wiedzy o doręczonym dokumencie i podjęcia obrony mimo ewentualnego upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia, którego bieg rozpoczął się w dniu doręczenia.

28. Zdaniem Komisji drugie i trzecie pytania prejudycjalne są sformułowane niejednoznacznie. Z jednej strony ich celem może być rozstrzygnięcie kwestii, czy można przystąpić bezpośrednio do wykonania orzeczenia bez doręczenia postanowienia stwierdzającego jego wykonalność oraz czy wystarczy,

⁷ — Komisja powołuje się w tym względzie na wyrok z dnia 15 lipca 1982 r. w sprawie 228/81 Pandy Plastic, Rec. str. 2723, pkt 13.

że dłużnik poweźmie wiedzę o tym postanowieniu za pośrednictwem podjętych środków wykonawczych. W takim przypadku chodziłoby o ewidentne naruszenie prawa do obrony, co prowadziłoby do udzielenia odpowiedzi przeczącej.

29. Z drugiej strony Komisja podnosi, że na pytania te można by udzielić odpowiedzi twierdzącej w przypadku, gdyby chodziło w nich o to, czy powzięcie wiedzy jest w stanie rozpocząć w danym przypadku bieg dodatkowego terminu. Mogłoby tak być wtedy, gdy ze względu na nieprawidłowości związane z doręczeniem dłużnik nie mógł dotrzymać miesięcznego terminu przewidzianego w art. 36 lub gdy aktu nie doręczono jemu osobiście.

30. Zdaniem Komisji do państw członkowskich należy wybór sposobu, w jaki — nie naruszając prawa do obrony — zrealizują one na płaszczyźnie prawa krajowego przepis art. 36 dotyczący terminu na wniesienie środka zaskarżenia⁸. Jak podnosi Komisja państwa członkowskie nie mogą przy tym w żadnym wypadku obejść wymogu doręczenia ani skrócić terminu przewidzianego w art. 36 konwencji.

⁸ — Zdaniem Komisji jedną z możliwości jest ustanowienie wymogu osobistego doręczenia, druga — przesunięcie początku biegu terminu np. na dzień powzięcia wiedzy lub na dzień rozpoczęcia wykonania orzeczenia, trzecią z kolei — uregulowanie możliwości przywrócenia terminu po jego upływie.

V — Ocena

31. Za pomocą pierwszego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający pragnie dowiedzieć się, czy konwencja posługuje się autonomicznym pojęciem powzięcia wiedzy. W treści konwencji, w szczególności w jej art. 36, którego wykładnia jest przedmiotem niniejszej sprawy, pojęcie powzięcia wiedzy jednak nie występuje. Artykuł 36 odwołuje się jedynie do doręczenia.

32. Na tle sporu toczącego się przed sądem krajowym oraz w świetle brzmienia art. 36 pytanie pierwsze należy rozumieć w sposób następujący: należy wyjaśnić, czy pojęcie doręczenia jest autonomicznym pojęciem konwencji oraz czy zgodnie z nim powzięcie wiedzy jest równoznaczne z doręczeniem, wobec czego bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia, przewidziany w art. 36 ust. 1 konwencji, rozpoczyna się w dniu powzięcia wiedzy.

33. Z kolei zdaniem Komisji Trybunał powinien zająć stanowisko w zasadniczej kwestii, czy pojęcie doręczenia w art. 36 konwencji co do zasady zakłada faktyczne powzięcie przez dłużnika wiedzy o postanowieniu stwierdzającym wykonalność.

34. Jednak ze względu na okoliczności sporu przed sądem krajowym pytanie to ma charakter hipotetyczny. I tak sąd przedkłada to pytanie, mając na uwadze okoliczność, że być może postanowienie stwierdzające wykonalność nie zostało skutecznie doręczone G. Verdolivie. Sąd nie zmierza zatem do ustalenia, czy znajomość treści postanowienia stanowi dodatkową przesłankę należytego doręczenia, lecz jedynie do ustalenia, czy znajomość treści postanowienia stwierdzającego wykonalność może ewentualnie zastąpić jego doręczenie.

35. Rozumiane w ten sposób pytanie pierwsze pokrywa się w znacznej mierze z pytaniem drugim i trzecim. Stąd właściwe wydaje się dokonanie łącznej oceny wszystkich trzech pytań.

36. Reasumując, sąd odsyłający zmierza zatem do ustalenia, czy art. 36 ust. 1 konwencji należy interpretować w ten sposób, że w przypadku nieprawidłowego doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność powzięcie przez dłużnika wiedzy o tym postanowieniu jest przesłanką wystarczającą dla rozpoczęcia biegu terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

37. Udzielenie odpowiedzi na to pytanie poprzedzam kilkoma uwagami dotyczącymi znaczenia środka zaskarżenia przewidzianego

w art. 36 ust. 1 konwencji dla poszanowania prawa dłużnika do obrony.

A — W przedmiocie znaczenia środka zaskarżenia przewidzianego w art. 36 konwencji

38. W sprawie Carron Trybunał stwierdził, że „art. 31–49 konwencji stworzyły w umawiających się państwach jednolitą procedurę wydawania orzeczeń o zezwoleniu na wykonanie orzeczeń. W pierwszej niekontradykcyjnej fazie tej procedury, wierzyciel może w szybki sposób uzyskać zezwolenie na wykonanie wyroku wydanego w innym umawiającym się państwie aniżeli państwo pochodzenia wyroku. Druga kontradykcyjna faza procedury gwarantuje prawo dłużnika do obrony, przyznając mu środek zaskarżenia przeciwko orzeczeniu o zezwoleniu na wykonanie”⁹ [tłumaczenie nieoficjalne].

39. Procedura wydawania orzeczeń o zezwoleniu na wykonanie stanowi część stworzonego przez konwencję całościowego systemu mającego na celu pogodzenie swobody przepływu orzeczeń w sprawach cywilnych

⁹ — Wyrok z dnia 10 lipca 1986 r. w sprawie 198/85 Carron, Rec. str. 2437, pkt 8. Zobacz też wyroki: z dnia 27 listopada 1984 r. w sprawie 258/83 Brennero, Rec. str. 3971, pkt 10 oraz z dnia 2 lipca 1985 r. w sprawie 148/84 Deutsche Genossenschaftsbank, Rec. str. 1981, pkt 16.

i handlowych¹⁰ z poszanowaniem prawa do obrony¹¹. Prawo dłużnika do obrony podlega ochronie na podstawie uznanej przez Trybunał zasady rzetelnego postępowania sądowego jako zasady ogólnej prawa wspólnotowego¹². Zasada ta opiera się na art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności¹³ i znalazła swój wyraz w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej¹⁴.

40. W ramach procedury zmierzającej do wydania orzeczenia o zezwoleniu na wykonanie prawo pozwanego do wysłuchania przed sądem podlega ochronie w szczególności na podstawie art. 27 pkt 2 oraz art. 36 konwencji. Zgodnie z art. 27 pkt 2 celem ochrony praw dłużnika odmawia się uznania i wykonania orzeczenia, jeżeli przepisy prawa państwa pochodzenia orzeczenia oraz postanowienia konwencji wyjątkowo nie są w stanie zapewnić pozwanemu możliwości

obrony przed sądem, który wydał wyrok¹⁵. Z kolei art. 36 stwarza możliwość poddania postanowienia stwierdzającego wykonalność orzeczenia kontroli w ramach postępowania kontrydiktoryjnego poprzez wniesienie przez pozwanego środka zaskarżenia.

41. Artykuł 36 ma o tyle szczególne znaczenie dla ochrony prawa do obrony w stadium postępowania obejmującym uznanie i wykonanie orzeczenia, że stanowi on konieczną dla przestrzegania prawa do wysłuchania przed sądem przeciwwagę jednostronnej sumarycznej procedury zmierzającej do wydania postanowienia stwierdzającego wykonalność, w ramach której, zgodnie z art. 34 konwencji, pozwany nie ma możliwości złożenia jakiegokolwiek oświadczenia.

42. Dopiero wnosząc środek zaskarżenia zgodnie z art. 36 pozwany ma możliwość podniesienia zarzutów przeciwko uznaniu oraz postanowieniu stwierdzającemu wykonalność orzeczenia. Tym samym art. 36 stanowi procesowe uzupełnienie określonych w art. 27 oraz 28 konwencji materialnoprawnych względów prowadzących do odmowy uznania.

43. Co prawda zgodnie z konwencją sąd właściwy w państwie wykonania bada te

10 — Odnosnie do tego celu konwencji zob. wyroki: z dnia 2 czerwca 1994 r. w sprawie C-414/92 Solo Kleinmotoren, Rec. str. I-2237, pkt 20 oraz z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie C-267/97 Coursier, Rec. str. I-2543, pkt 25, z dnia 28 marca 2000 r. w sprawie C-7/98 Krombach, Rec. str. I-1935, pkt 19.

11 — Wyrok z dnia 11 czerwca 1985 r. w sprawie 49/84 Debaecker, Rec. str. 1779, pkt 10; potwierdzony ww. w przypisie 6 wyrokiem w sprawie Lancray, pkt 21, oraz ww. w przypisie 10 wyrokiem w sprawie Krombach, pkt 43, jak również ostatnio wyrokiem z dnia 13 października 2005 r. w sprawie C-522/03 Scania Finance France, Zb.Orz. str. I-8639, pkt 15.

12 — Wyżej wymieniony w przypisie 10 wyrok w sprawie Krombach, pkt 26 oraz wyroki: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe, Rec. str. I-8417, pkt 20, 21 i z dnia 11 stycznia 2000 r. w sprawach połączonych C-174/98 P i C-189/98 P Van der Wal, Rec. str. I-1, pkt 17.

13 — Wyżej wymieniony w przypisie 12 wyrok w sprawie Baustahlgewebe, pkt 20, 21.

14 — Dz.U. 2000, C 364, str. 1. Karta praw podstawowych nie wywołuje sama w sobie skutków porównywalnych ze zobowiązującymi skutkami prawnymi prawa pierwotnego, jednak jako źródło poznania prawa jest źródłem informacji o prawach podstawowych zagwarantowanych prawem wspólnotowym. Zobacz w tym zakresie m.in. moją opinię z dnia 8 września 2005 r. w sprawie C-540/03 Parlament przeciwko Radzie, Zb.Orz. str. I-5769, pkt 108 wraz z dalszymi odesłaniami.

15 — Wyrok z dnia 16 czerwca 1981 r. w sprawie 166/80 Klomps, Rec. str. 1593, pkt 7, ww. w przypisie 6 wyrok w sprawie Minalmet, pkt 18, wyrok z dnia 21 kwietnia 1993 r. w sprawie C-172/91 Sonntag, Rec. str. I-1963, pkt 38, oraz ww. w przypisie 11 wyrok w sprawie Scania Finance France, pkt 16.

względy z urzędu przed nadaniem klauzuli wykonalności¹⁶, jednakże konwencja nie ustanawia obowiązku dokonywania z urzędu ustaleń dotyczących okoliczności faktycznych mających znaczenie w sprawie, a zatem gruntowne ustalenie istnienia przesłanek uznania orzeczenia ma miejsce dopiero w postępowaniu kontrydiktoryjnym wszczętym poprzez wniesienie środka zaskarżenia zgodnie z art. 36¹⁷.

44. Rozporządzenie (WE) nr 44/2001¹⁸, które nie znajduje jeszcze zastosowania w przedmiotowym postępowaniu, zakazuje nawet badania, czy istnieją względy prowadzące do odmowy uznania przed wydaniem postanowienia stwierdzającego wykonalność, a w związku z tym jedynie dłużnik może podnieść te względy w ramach środka zaskarżenia przeciwko postanowieniu stwierdzającemu wykonalność¹⁹.

45. Szczególnie ważne w odniesieniu do art. 27 pkt 2 konwencji jest zagwarantowane przez art. 36 konwencji prawo pozwanego do wysłuchania przed sądem w fazie wykonania orzeczenia. W przypadkach, w których spełnione są przesłanki odmowy uznania, pozwanemu przyznana jest możliwość podjęcia obrony po raz pierwszy w tym momencie. Bez tej możliwości podjęcia obrony zagwarantowanej przez art. 36 ochrona wynikająca

z art. 27 pkt 2 byłaby pozbawiona znaczenia, a zatem w konkretnym przypadku wykonane mogłoby zostać orzeczenie, które zostało wydane bez umożliwienia pozwanemu aktywnego uczestnictwa w postępowaniu.

46. Postępowanie kontrydiktoryjne na podstawie art. 36 daje dłużnikowi nie tylko pierwszą, ale i ostatnią, względnie jedyną, możliwość powołania się na względy uzasadniające odmowę uznania określone w art. 27 oraz 28 konwencji. W celu zachowania praktycznego znaczenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia przewidzianego w art. 36 dłużnik nie może powoływać się na istotne względy, na które mógł się on powołać w ramach pierwszego środka zaskarżenia, w ramach późniejszego środka zaskarżenia przeciwko konkretnym czynnościom wykonawczym²⁰.

47. W całościowym systemie konwencji terminowi prekluzyjnemu przewidzianemu w art. 36 przypada zatem decydujące znaczenie dla możliwości podjęcia obrony przez pozwanego. Należy to uwzględnić, dokonując wykładni tego przepisu i stosując go.

B — *W przedmiocie pytań prejudycjalnych*

48. Zgodnie z art. 36 ust. 1 konwencji od orzeczenia o zezwoleniu na wykonanie dłuż-

16 — Zobacz art. 34 ust. 2 konwencji. Zobacz także ww. w przypisie 15 wyrok w sprawie Klopsch, pkt 7.

17 — Zobacz Kropholler, „Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zu EuGVÜ und Lugano-Übereinkommen”, wydanie VI, 1998, art. 34 pkt 7; Schlosser, „EuGVÜ”, 1996, art. 34 pkt 3; Geimer/Schütze, „Europäisches Zivilverfahrensrecht, Kommentar zum EuGVÜ und zum Lugano-Übereinkommen”, 1997, art. 34 pkt 27.

18 — Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, str. 1).

19 — Zobacz art. 41 rozporządzenia nr 44/2001.

20 — Wyroki: z dnia 4 lutego 1988 r. w sprawie 145/86 Hoffmann, Rec. str. 645, pkt 30–34 oraz z dnia 4 października 1991 r. w sprawie C-183/90 Van Dalssen i in., Rec. str. I-4743, pkt 34.

nik może „wnieść środek zaskarżenia w ciągu miesiąca od doręczenia orzeczenia”.

49. Konwencja posługuje się w tym miejscu co prawda pojęciem doręczenia, jednakże nie zawiera ona — pomijając nieistotny dla niniejszej sprawy szczególny przypadek uregulowany w art. 36 ust. 2 — żadnych postanowień konkretyzujących procedurę doręczenia oraz nie ma na celu harmonizacji przepisów krajowych w tym zakresie²¹. Przesłanki skutecznego doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność wynikają zatem co do zasady z przepisów prawnych państwa wykonania orzeczenia regulujących doręczenia w kraju, pod warunkiem że dłużnik ma w nim miejsce zamieszkania.

50. Niezależnie od powyższego z art. 36 konwencji można wywieść pewne wymogi, jakie musi spełniać doręczenie.

— Brak możliwości zastąpienia doręczenia powzięciem wiedzy

51. Zgodnie z jednoznacznym brzmieniem art. 36 zdarzeniem rozpoczynającym bieg

terminu jest *doręczenie* postanowienia stwierdzającego wykonalność. Uwzględniając systematykę, sens, cel oraz dosłowne brzmienie tego przepisu, wynikającego z art. 36 ust. 1 wymogu doręczenia nie można interpretować inaczej niż w sensie technicznym, tzn. jako formalne doręczenie.

52. Artykuł 36 ust. 1 stoi zatem na przeszkodzie przepisom krajowym rezygnującym z wymogu doręczenia, w przypadku gdy dłużnik powziął wiedzę o postanowieniu stwierdzającym wykonalność.

53. Za tym, aby pojęcie doręczenia występujące w art. 36 konwencji interpretować w sensie formalnym, przemawia okoliczność, że różne wersje językowe — o ile można to stwierdzić — posługują się na jego określenie własnym *terminus technicus* występującym w danym krajowym prawie procesowym²².

54. W przeciwieństwie do tego art. 35 konwencji stanowi w odniesieniu do wierzyciela jedynie, że należy go niezwłocznie „zawiadomić” o orzeczeniu wydanym po rozpoznaniu jego wniosku w formie przewidzianej przez prawo państwa wykonania. Podobnie odmienne wymagania dotyczące powiada-

21 — Zobacz ww. w przypisie 7 wyrok w sprawie Penty Plastic, pkt 13, ww. w przypisie 6 wyrok w sprawie Lancray, pkt 28 oraz ww. w przypisie 11 wyrok w sprawie Scania Finance France, pkt 18.

22 — Zobacz w tym zakresie przypis 23.

miania wierzycieli i dłużników o wydaniu orzeczenia zawierają wersje językowe francuska, włoska, angielska, niderlandzka i portugalska²³. Także rozporządzenie nr 44/2001 pozostaje przy tym rozróżnieniu²⁴.

55. Różnica między powiadomieniem wierzycieli a powiadomieniem dłużników wynika z odmiennych związków z nimi skutków. W przypadku dłużnika doręczenie postanowienia stwierdzającego wykonalność rozpoczyna bieg bezwzględnie terminu do wniesienia środka zaskarżenia, natomiast powiadomienie wierzycieli nie wywołuje podobnego skutku prawnego. W odróżnieniu od art. 36 dotyczącego dłużnika art. 40 konwencji nie określa w odniesieniu do wierzyciela żadnego terminu prekluzyjnego do wniesienia środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu oddalającemu jego wniosek o stwierdzenie wykonalności²⁵.

23 — Francuska wersja językowa posługuje się w art. 35 sformulowaniem „est portée à la connaissance” w przeciwieństwie do „signification” w art. 36; włoska wersja rozróżnia pomiędzy „è comunicata” a „notificazione”, angielska wersja — pomiędzy „bring the decision to the notice” a „service”, wersja niderlandzka — pomiędzy „wordt ter kennis gebracht” a „betekening”, wersja portugalska — pomiędzy „serà levada ao conhecimento” a „notificação”. Ponadto niektóre wersje językowe stosują w art. 27 pkt 2 obok pojęcia doręczenia jeszcze inne pojęcia nieformalne: „signifier” oraz „notifier” w wersji francuskiej; „notificato o comunicato” w wersji włoskiej; „comunicado o notificado” w wersji portugalskiej.

24 — Zobacz art. 42 ww. w przypisie 18 rozporządzenia nr 44/2001.

25 — Różnicę tą zawiera także rozporządzenie nr 44/2001, które w pozostałym zakresie reguluje przysługujące wierzycielowi i dłużnikowi środki zaskarżenia w ramach jednego przepisu; zob. art. 43, a w tym zakresie w szczególności art. 43 ust. 5 ww. w przypisie 18 rozporządzenia.

56. Konwencja musi zatem zapewnić jedynie w odniesieniu do dłużnika, aby powiadomienie o postanowieniu stwierdzającym wykonalność nastąpiło w drodze formalnego doręczenia. Ze względu na jego skutek, jakim jest rozpoczęcie biegu terminu, wymóg doręczenia pełni przy tym podwójną funkcję. Z jednej strony służy on ochronie prawa dłużnika do obrony, bowiem formalne doręczenie zapewnia z reguły, że będzie on mógł powziąć wiedzę o postanowieniu stwierdzającym wykonalność oraz że będzie on mógł wnieść przewidziany środek zaskarżenia. Z drugiej strony doręczenie spełnia funkcję dowodową i umożliwia dokładne obliczenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

57. Ponadto interpretacja traktująca jako równoważne powzięcie wiedzy i doręczenie mogłaby całkowicie pozbawić znaczenia wymóg doręczenia. W przypadku, gdyby wystarczającym było jedynie powzięcie wiedzy, wierzyciel mógłby próbować obejść wymóg formalnego doręczenia²⁶. W podobny sposób Trybunał wypowiedział się już w odniesieniu do kryterium należytego doręczenia wynikającego z art. 27 pkt 2 konwencji i stwierdził, że „w razie braku należytego doręczenia należy odmówić uznania zagranicznego orzeczenia niezależnie od tego, czy pozwany rzeczywiście powziął wiedzę o piśmie procesowym wszczynającym

26 — Wyżej wymieniony w przypisie 6 wyrok w sprawie Lancray, pkt 20.

postępowanie w sprawie”²⁷ [tłumaczenie nieoficjalne].

— Uwzględnienie powzięcia wiedzy na potrzeby konwalidacji nieprawidłowego doręczenia na podstawie prawa krajowego

58. Podobnie jak pozostałe postanowienia konwencji art. 36 nie zawiera uregulowania dotyczącego ewentualnej konwalidacji nieprawidłowego doręczenia, lecz ogranicza się jedynie do ustanowienia wymogu skutecznego formalnego doręczenia postanowienia stwierdzającego wykonalność.

59. W związku z tym skutki prawne naruszenia poszczególnych przepisów dotyczących doręczeń oraz przesłanki konwalidacji doręczenia, jak i przesłanki skutecznego doręczenia mimo tego naruszenia wynikają z odpowiednich przepisów prawa krajowego dotyczących doręczeń²⁸. Prawo krajowe może przy tym uzależnić konwalidację nie-

prawidłowego doręczenia od faktycznego powzięcia wiedzy o treści dokumentu, który ma zostać doręczony, a art. 36 ust. 1 konwencji nie stoi temu co do zasady na przeszkodzie.

60. Zawężając powyższe stwierdzenie, należy jednak wskazać, że prawo krajowe państwa wykonania orzeczenia znajduje zastosowanie z zastrzeżeniem, że przestrzega ono celów konwencji²⁹. Jak stwierdził Trybunał w wyroku w sprawie Penty Plastic, konwencja ma na celu zapewnienie pozwanemu skutecznej ochrony jego praw, nie harmonizując jednocześnie różnych systemów doręczenia w państwach członkowskich³⁰. Stąd stosowanie prawa państwa wykonania orzeczenia nie może prowadzić do naruszenia praw dłużnika, których zagwarantowanie jest właśnie celem konwencji³¹.

61. Sąd krajowy jest zobowiązany do ustalenia, czy powzięcie wiedzy o postanowieniu stwierdzającym wykonalność prowadzi zgodnie z prawem krajowym dotyczącym doręczeń do tego, że początkowo nieprawidłowe doręczenie należy uznać za skuteczne formalne doręczenie, a zatem że rozpoczyna ono bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

27 — Wyżej wymieniony w przypisie 6 wyrok w sprawie Lancray, pkt 22. Zobacz także ww. w przypisie 6 wyrok w sprawie Alinalmet, pkt 21. Nowe uregulowanie w rozporządzeniu nr 44/2001 nie odnosi się do kryterium należytego doręczenia, lecz do kryterium doręczenia w formie umożliwiającej pozwanemu podjęcie obrony; zob. art. 34 pkt 2 ww. w przypisie 18 rozporządzenia.

28 — W przedmiocie konwalidacji nieprawidłowego doręczenia w kontekście art. 27 pkt 2 konwencji zob. ww. w przypisie 6 wyrok w sprawie Lancray, pkt 25–31. W wyroku tym Trybunał doszedł do wniosku, iż wobec tego, że doręczenie pisma wszczynającego postępowanie w sprawie jest częścią postępowania w państwie pochodzenia orzeczenia, to według prawa tego państwa, z uwzględnieniem odpowiednich umów międzynarodowych dotyczących doręczeń za granicą, należy rozstrzygać także kwestię prawidłowości doręczenia oraz konwalidacji nieprawidłowego doręczenia.

29 — Wyżej wymieniony w przypisie 9 wyrok w sprawie Carron, pkt 14.

30 — Wyżej wymieniony w przypisie 7, pkt 13; zob. także ww. w przypisie 6 wyrok w sprawie Lancray, pkt 28.

31 — Wyżej wymieniony w przypisie 9 wyrok w sprawie Carron, pkt 14. Trybunał dokonał tego stwierdzenia w konkretnej sprawie w odniesieniu do art. 33 konwencji, który również szczegółowo postępowania i sankcje poddaje prawu państwa wykonania.

62. Stosując odpowiednie przepisy prawa krajowego regulujące konwalidację, sąd krajowy musi jednak uwzględnić funkcję ochronną wymogu doręczenia wynikającego z art. 36 konwencji oraz radykalny skutek, jaki na możliwość podjęcia obrony przez dłużnika wywiera w całościowym systemie konwencji rozpoczęty doręczeniem termin

do wniesienia środka zaskarżenia. Sąd musi zapewnić, że w konkretnym przypadku w wystarczającym stopniu zapewnione jest przestrzeganie prawa dłużnika do obrony oraz że dłużnik faktycznie miał możliwość wniesienia w terminie środka zaskarżenia przewidzianego w art. 36.

VI — Wnioski

63. W świetle powyższych rozważań proponuję, by na pytania prejudycjalne Corte d'Appello Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 36 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zmienionej Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej, Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej, należy interpretować w ten sposób, że jedynie formalne doręczenie postanowienia stwierdzającego wykonalność, dokonane zgodnie z prawem krajowym, rozpoczyna bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia. W szczególności doręczenie nie może zostać zastąpione powzięciem przez dłużnika wiedzy o postanowieniu stwierdzającym wykonalność. Prawo krajowe może jednak przyjąć, że powzięcie przez dłużnika wiedzy prowadzi do konwalidacji nieprawidłowego doręczenia. Prawo krajowe zapewnia przy tym przestrzeganie prawa dłużnika do obrony oraz faktyczną możliwość wniesienia w terminie środka zaskarżenia przewidzianego w art. 36.